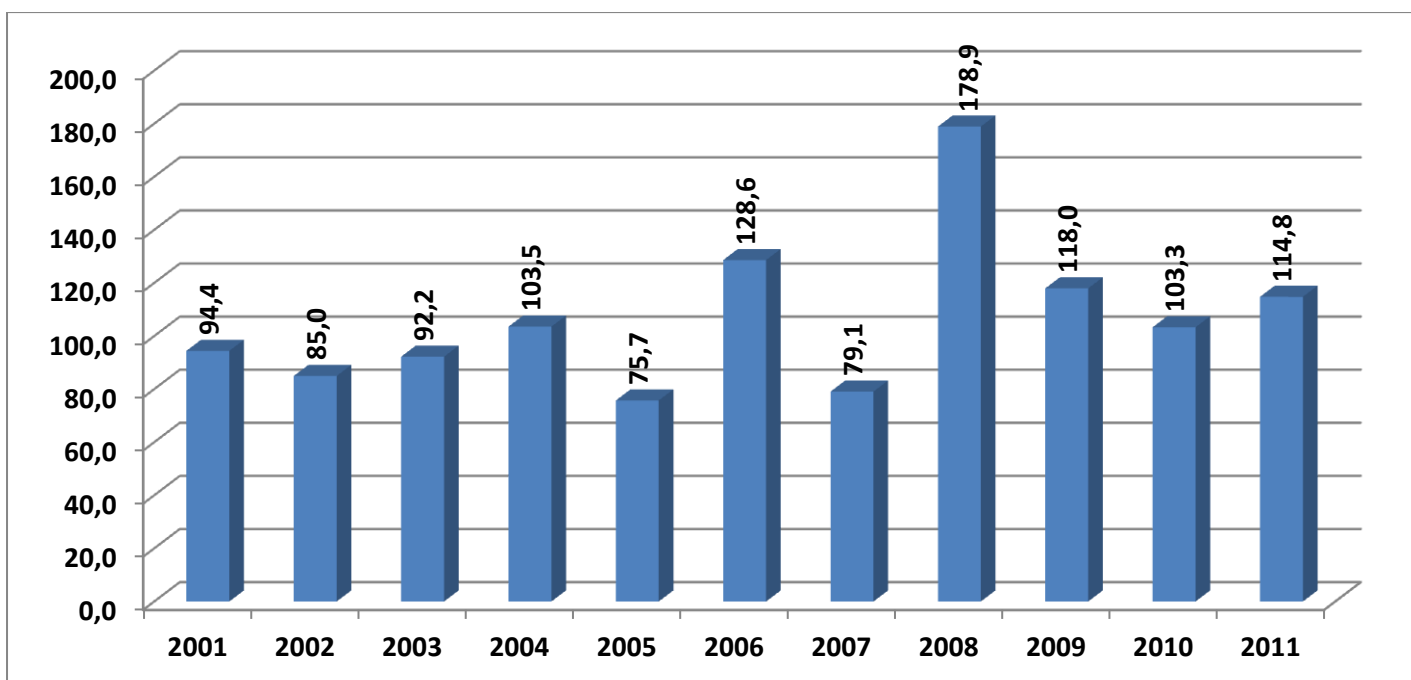

Euroopa Liidu piiridel kinnipeetud intellektuaalomandi õigusi rikkuvad tooted

Intellektuaalse omandi (IO) all mõistetakse isiklike ja varalisi õigusi inimese intellektuaalse tegevuse resultaadile. Levinud kolmikliigituse alusel jagatakse intellektuaalne omand kolme gruppi: autoriõigus, autoriõigusega kaasnevad õigused ja tööstusomand. Euroopa Liidu 2020. aasta strateegias [1] rõhutatakse intellektuaalse omandi õiguste kaitse rolli selliste majanduskasvuks oluliste valdkondade puhul nagu teadusuuringud, innovatsioon ja tööhõive. Lisaks majanduskasvu ergutamisele on intellektuaalse omandi õiguste kaitse tähtis ka tervisekaitse ja ohutuse seisukohast, kuna mitmete tootegruppide puhul (ravimid, toiduained, mänguasjad, elektrilised seadmed) võivad võltsitud tooted kujutada ohtu tarbijate tervisele.

Tähtis roll intellektuaalse omandi õiguste kaitse eelviimisel on **tolliasutustel**. Liikmesriikide tolliasutuste poolt kohaldatavate meetmete õiguslikud alused on reguleeritud Nõukogu määruses (EÜ) nr 1383/2003 [2] ning Komisjoni määruses (EÜ) nr 1891/2004 [3]. Viimases nähakse ette liikmesriikide kohustus teavitada Komisjoni toimunud õigusrikkumistest ning võetud meetmetest. Nende põhjal koostab Komisjon iga-aastase aruande. Alljärgnevalt on toodud kokkuvõtte Komisjoni aruandest intellektuaalomandiõiguste kaitseks võetud ELi tollimeetmete kohta 2011. aastal [4].

Joonis 1. Euroopa Liidu piiridel 2001-2011 kinnipeetud rikkumiskahtlusega toodete arv miljonites

Allikas: Komisjoni aruanne intellektuaalomandiõiguste kaitseks võetud ELi tollimeetmete kohta 2011

2011. aastal pidas ELi toll ELi välispiiridel kinni peaaegu 115 miljonit intellektuaalomandiõiguste rikkumise kahtlusega toodet (2010. aastal oli see arv 103 miljonit). Kinnipidamisi oli võrreldes 2010. aastaga 15% rohkem.

Kinnipeetud toodete hulga suurenemine on tingitud peamiselt sellest, et seoses internetikaubanduse kasvuga toimetatakse üha enam kaupu tarbijateni posti- ja kullerteenuse vahendusel.

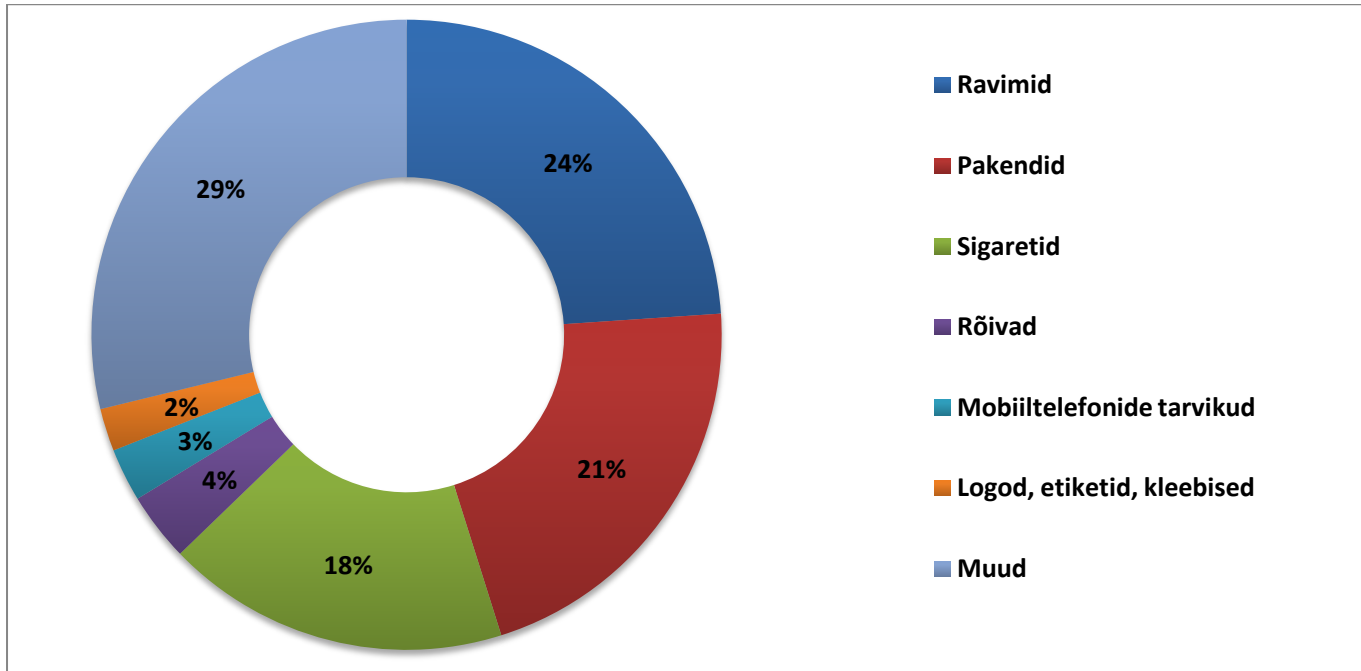
Intellektuaalomandi õigusi rikkuva kauba all mõistetakse võltsitud kaupu (õiguskaitset omava kaubamärgiga identse või äravahetamiseni sarnase tähisega kaup, mis on toodetud kaubamärgi omaniku loata) ning piraatkaupu (originaaltoodete koopiad, mis on valmistatud ilma õigustatud isiku nõusolekuta).

Enam kui 90% juhtudel kinnipeetud tooted hävitati. Ülejäänud juhtudel (7,5%) kaubad vabastati kas põhjusel, et tegemist oli autentsete toodetega või seetõttu, et õigustatud isik (näiteks kaubamärgiomanik, tööstusdisainilahenduse omanik, autor, esitaja või muu õigustatud isik) ei kasutanud selleks ettenähtud aja jooksul võimalust tollipunkti poolt kinnipeetud kaupade kontrollimiseks.

Tolliasutuste poolt kinnipeetud toodete hulgas on enim esindatud kategooriateks ravimid, pakendid ja sigaretid. Enamiku (97%) kinnipeetud kaupade puhul oli tegemist kaubamärgiõiguse rikkumise kahtlusega. 1% kaupade puhul kahtlustati tööstusdisainilahenduse ja kasuliku mudeli õiguse rikkumist ning neil juhtudel oli valdavalt tegemist jalatsite, ravimite ja mänguasjadega. 1% juhtudest peeti kaup kinni autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste rikkumise kahtluse tõttu, enamikul juhtudest olid kinnipeetavaks kaubaks CD-d ja DVD-d. Patendiõiguse rikkumist kahtlustati 0,7% kaupade (audio/videoseadmed, meditsiinitooted, tühjad CD-d ja DVD-d, mobiiltelefonid).

2011. aastal kinnipeetud kaupadest olid 29% sellised, mis võivad ohustada tarbijate tervist ja turvalisust (võltsitud ravimid, toiduained, joogid, elektrilised seadmed, mänguasjad). See on rohkem kui 2010. aastal (siis oli see näitaja 14,5%) ning kasv on tingitud eeskätt sellest, et kinnipeetud kaupade hulgas on suurenenud võltsitud ravimite hulk.

Joonis 2. Kinnipeetud toodete liigid

Allikas: Komisjoni aruanne intellektuaalomandiõiguste kaitseks võetud ELi tollimeetmete kohta 2011

Liikmesriigid teavitavad Komisjoni ka kinnipeetud kauba väärtusest (originaalkauba maksueelne väärtus selle riigi seaduslikul turul). Võltsijad ei pea kandma toote väljatöötamise ega reklaamiga seotud kulutusi; kasumit saadakse originaalse idee kopeerimise kaudu ning sageli odavamaid ja ebakvaliteetsemaid materjale kasutades, müües võltsitud kaupa sama või sarnase hinnaga, millega müüakse originaalkaupa. **2011. aasta jooksul tolli poolt kinnipeetud kaupade koguväärtust hinnatakse 1 272 354 795 eurole**, mis jaguneb järgmiselt: 23% käekellad; 10%

rõivad; 8% kotid, käekotid, rahakotid; 7% jalatsid; 7% sigaretid; 7% spordijalatsid ja 39% muud kaubad. Sellele statistikale tuginedes viidatakse aruandes, et kaupade väärtust arvestades on enim võltsitavad kaubad nn luksuskaubad.

Euroopa Komisjon on koostanud ülevaate ka rikkumiskahtlusega kaupade kinnipidamise juhtumite arvu ja kinnipeetud toodete koguse kohta liikmesriikide kaupa.

Tabel 1. Rikkumiskahtlusega kaupade kinnipidamisjuhtumite arv ja toodete kogus liikmesriikides 2010-2011

Liikmesriik	Juhtumite arv			Kinnipeetud toodete arv		
	2010	2011	%	2010	2011	%
Austria	2803	3201	14%	292 606	97 957	-67%
Belgia	4978	6486	30%	1 776 855	4 297 806	142%
Bulgaaria	1501	914	-39%	4 444 533	32 593 339	633%
Küpros	84	158	88%	88 985	170 914	92%
Tšehhi Vabariik	749	950	27%	1 451 993	1 861 910	28%
Saksamaa	22 146	18 205	-18%	2 378 815	2 277 714	-4%
Taani	1164	1445	24%	100 501	518 006	415%
Eesti	382	400	5%	617 538	355 382	-42%
Kreeka	176	117	-34%	22 353 823	9 665 763	-57%
Hispaania	3169	5675	79%	12 391 430	5 490 037	-56%
Soome	167	201	20%	382 481	549 832	44%
Prantsusmaa	748	1070	43%	6 514 801	4 923 690	-24%
Ungari	3779	3298	-13%	551 715	335 112	-39%
Iirimaa	1277	4165	226%	66 853	146 472	119%
Itaalia	5137	5135	0%	15 900 422	29 908 415	88%
Leedu	198	394	99%	757 990	192 715	-75%
Luksemburg	176	261	48%	44 606	59 953	34%
Läti	66	62	-6%	120 935	1 338 225	1007%
Malta	111	131	18%	2 650 692	4 568 054	72%
Holland	3225	1802	-44%	9 625 526	5 086 932	-47%
Poola	1162	986	-15%	590 806	615 621	4%
Portugal	2485	1990	-20%	9 276 661	1 961 746	-79%
Rumeenia	171	273	60%	3 303 353	1 339 058	-59%
Rootsi	684	492	-30%	75 596	68 926	-9%
Sloveenia	438	497	13%	1 589 227	1 520 522	-4%
Slovakkia	11	51	364%	17 966	175 257	875%
Ühendkuningriik	22 125	32 905	49%	5 940 183	4 653 454	-22%
KOKKU	79 112	91 254	15%	103 306 928	114 772 812	11%

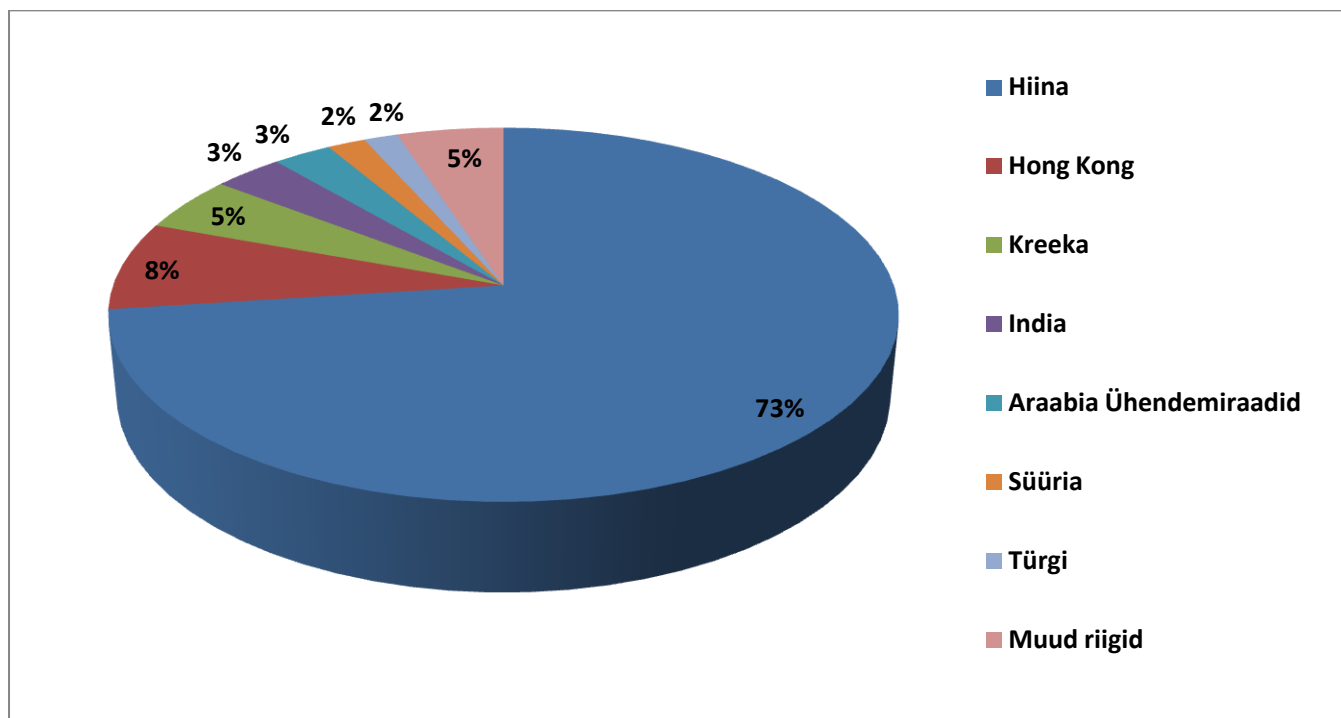
Allikas: Komisjoni aruanne intellektuaalomandiõiguste kaitseks võetud ELi tollimeetmete kohta 2011

Intellektuaalse omandi rikkumise kahtlusega kaupade päritolumaade hulgas on jätkuvalt esikohal Hiina: sealt pärines 73% kinnipeetud kaubast, mille väärtust hinnatakse 71% kõikide kinnipeetud kaupade koguväärtusest. Nagu eelmistel aastatel, pärines hulk rikkumiskahtlusega tooteid ka 2011. aastal Hong Kongist, Indiast, Türgist ja Araabia Ühendemiraatidest. Rikkumiskahtlusega kaupade päritolumaade nimistusse on lisandunud ka Süüria, kust 2011. aastal pärines 89% tolli poolt kinnipeetud salvestatud CD-dest ja DVD-dest.

Hiinast pärines 81% ELi tolli poolt kinnipeetud valmisriietest, 92% kottidest (käekotid, rahakotid jms), 76% sigarettidest, 83% päikesepriidest, 89% juveelidest ja muudest aksessuaaridest, 54% käekelladest ning 94% masinatest ja tööriistadest. Ka mitmete muude tooteliikide puhul on võimalik välja tuua riike, mis on nõ juhtival kohal antud tooteartiklite lõikes: näiteks toiduainete puhul on selleks Türgi (69% kõigist tolli poolt kinnipeetud

toiduainetest), rikkumiskahtlusega alkohoolsed joogid tulevad peamiselt Panamast (53%), karastusjoogid Taist (74%) ja mobiiltelefonid Hongkongist (46%).

Joonis 3. Kinnipeetud kaupade päritolumaa

Allikas: Komisjoni aruanne intellektuaalomandiõiguste kaitseks võetud ELi tollimeetmete kohta 2011

ELi liikmesriikidest on rikkumiskahtlusega kaupade päritolumaade hulgas esindatud Belgia (47% kinnipeetud alkohoolsetest jookidest), Saksamaa (30% mobiiltelefonidest), Kreeka (4% aksessuaaridest, 13% sigarettidest, 2% kottidest), Läti (4% spordijalatsitest), Soome (3% muudest jalatsitest) ja Rumeenia (4% masinatest ja tööriistadest).

Age Värv
nõunik

age.varv@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

1. Euroopa Liidu 2020. aasta strateegia. http://ec.europa.eu/europe2020/index_et.htm
2. Nõukogu määrus (EÜ) nr 1383/2003 teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta, ELT L 196, 2.8.2003, lk 7.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:13:32003R1383:ET:PDF>
3. Komisjoni määrus (EÜ) nr 1891/2004, millega kehtestatakse rakendussätted nõukogu määrusele (EMÜ) nr 1383/2003 teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta, ELT L 328, 30.10.2004, lk 16.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:328:0016:0049:ET:PDF>
4. Report on EU customs enforcement of intellectual property rights. Results at the EU border – 2011 (Komisjoni aruanne intellektuaalomandiõiguste kaitseks võetud ELi tollimeetmete kohta 2011).
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/2012_ipr_statistics_en.pdf